

Kimmo Tolonen
Luontoratkaisut / Sisävesien luonto

31.8.2026

SYKE/2026/1479

Julkinen

Maa- ja metsätalousministeriö
Osasto/Yksikkö/henkilö
PL 30
00023 Valtioneuvosto

Viite: VN/14354/2021; Lausuntopyyntö: Ehdotus Lohi- ja meritaimenstrategiaksi Itämeren alueelle vuosiksi 2026-2038
Asia: Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto ehdotuksesta Lohi- ja meritaimenstrategiaksi Itämeren alueelle vuosiksi 2026-2038

Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto ehdotuksesta Lohi- ja meritaimenstrategiaksi Itämeren alueelle vuosiksi 2026–2038

Yleiset huomiot

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto maa- ja metsätalousministeriölle ehdotuksesta Lohi- ja meritaimenstrategiaksi Itämeren alueelle vuosiksi 2026–2038. Strategian päämäärät ja muotoilut ovat pääsääntöisesti hyviä. Strategian tavoitteiden tehokkaalla, päämäärätietoisella ja onnistuneella toteuttamisella on mahdollista säilyttää olemassa olevat Itämeren lohi- ja meritaimenkannat elinvoimaisina ja parantaa heikommassa tilassa olevien kantojen tilaa. Strategian onnistunut toteuttaminen mahdollistaa vaelluskalakantojen kestävän ja eri kalastajaryhmiä tasapuolisesti kohtelevan hyödyntämisen Itämeren alueella. Strategian toteutuksen onnistuminen on kuitenkin pitkälti riippuvainen toimenpiteistä, joita toteuttamalla strategian päämääriin pyritään. Näiden strategiaa toteuttavien ja todennäköisesti myöhemmin määritettävien toimenpiteiden tulisi olla riittävän kunnianhimoisia, adaptiivisia ja parhaaseen saatavilla olevaan tutkittuun tietoon perustuvia. Toimenpiteiden vaikutuksia tulisi myös seurata riittävällä frekvenssillä, aikajännteellä ja intensiteetillä.

Erityisesti strategian muotoilujen mahdollisesti suurimpana heikkoutena on mainittava, että hylkeitä koskevassa strategian muotoiluissa itämerennorppaa ja harmaahylkettä ei käsitellä erillisinä lajeina, vaikka:

1. hyljelajien kantojen tila on erilainen (harmaahylkeitä on Itämerellä huomattavasti norppia enemmän)
2. hyljelajien aiheuttamien pyydysvahinkojen määrä poikkeaa suuresti toisistaan (norpan kohdalla huomattavasti vähäisempiä kuin harmaahylkeellä)
3. norpan suorat lohi- tai meritaimenkantoihin saalistuksen kautta kohdistuvat vaikutukset ovat tutkimusten mukaan vähäiset tai jopa olemattomat. Vaikka lohi ja meritaimen eivät ole

harmaahylkeen pääravintonaan käyttämiä kalalajeihin, lohi ja meritaimen ovat osa harmaa-hylkeen ravintoa ja niiden merkitys ravinnossa voi paikallisesti ja ajoittain olla suurempi.

Alla strategian eri kohtiin liittyviä kommentteja.

Strategiaehdotukseen liittyvät kommentit

Strategisen päämäärän 2. Ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kalastus, kohdassa 5 sanotaan: *"Lohikantojen tilaan perustuvien kalastuksen säätelytoimenpiteiden tulee kohdella kaupallista kalastusta ja vapaa-ajankalastusta sekä kalastusmatkailua tasapuolisesti."* Tulisiko tässä tarkemmin avata, mitä säätelytoimenpiteisiin liittyvällä tasapuolisella kohtelulla tarkoitetaan? Kohdan tarkempi määrittely helpottaisi tavoitteen toteuttamista, kun tiedetään mihin tässä kohdassa tarkemmin pyritään. Tarkoitetaanko tässä esimerkiksi saaliskiintiöiden muutosten kohdistamista samansuuruisina kaupalliseen kalastukseen, vapaa-ajan kalastukseen ja kalastusmatkailun osalle?

Strategisen päämäärän 2. Ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kalastus, kohta 12 *"Merialueilla vapaa-ajankalastusta säädellään päiväkohtaisilla saalisrajoituksilla siten, että lohen vapaa-ajankalastus ja loheen kohdistuva kalastusmatkailu on mahdollista myös merialueella."* Onko päiväkohtainen kiintiö merialueen vapaa-ajan kalastukseen sopivin tapa säädellä kalastusta lohen suojelun kannalta? Olisiko vuosittainen kalastajakohtainen kiintiö lohen suojelun kannalta parempi?

Strategisen päämäärän 2. Ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kalastus, kohta 19 *"Ylläpidetään ja kehitetään edelleen keinoja hylkeiden kalastukselle aiheuttamien vahinkojen estämiseksi ja vähentämiseksi ja toimitaan niin, että hylkeiden metsästyksen edellytykset säilyvät. Hylkeiden metsästystä merialueilla tehostetaan vaelluskalakantojen turvaamiseksi ja ammattikalastajien toimintaedellytysten parantamiseksi. Suojelualueiden perustamisen ja laajentamisen valmistelua tehdään avoimesti ja laajasti sidosryhmiä osallistaen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa."* On hyvä, että kehitetään keinoja hylkeiden kalastukselle aiheuttamien vahinkojen vähentämiseksi. Hyljevahinkojen väheneminen pyydyskehityksen myötä voi periaatteessa muuttaa kalastajien suhtautumista hylkeisiin sekä edistää hylkeiden ja ihmisen rinnakkaiseloja. Tässä kohdassa puhuttaessa hylkeiden metsästyksestä, hylkeiden aiheuttamista pyydystappioista ja hylkeiden kalakantoihin (tässä erityisesti loheen ja meritaimeneen) kohdistuvasta saalistuspaineesta, tulisi erotella eri hyljelajit. Näin koska hyljepopulaatioiden tila, hylkeiden aiheuttamat pyydystappiot sekä lohi- ja taimenkantoihin hylkeiden taholta kohdistuva saalistus ovat kahden hyljelajin osalta tutkimusten mukaan täysin erilaiset.

- 1) Harmaa-hylkeen populaatiot Itämerellä ovat runsastuneet ja HELCOM:n viimeisimmän arvioon mukaan Itämerellä oli 60 000 harmaa-hyljettä vuonna 2021. Vuoden 2024 lentolaskennassa Itämerellä havaittiin 49 000 harmaa-hyljettä, joista 17 500 Suomen merialueilla. Tämä on kannan minimiarvio, koska vain luodoilla ja saarilla lepäävät hylkeet voitiin havaita laskennassa. Harmaa-hylkeen populaatiokokoo Itämerellä ylittää sille määritellyn tavoitekoon, ja uhanalaisuusluokituksen perusteella lajin kannat ovat elinvoimaiset. Itämerennorppia arvioidaan olevan koko Itämeren alueella 10 000–20 000 yksilöä, mutta kantojen tila Itämeren osa-alueilla vaihtelee. Vahvimmat ja kasvavat norppakannat elävät Pohjanlahden alueella, kun muilla alueilla norppakannat ovat pienemmät ja niiden tila heikompi. Viimeisimmässä uhanalaisuusarviossa myös itämerennorppa on luokiteltu kannoiltaan elinvoimaiseksi.
- 2) Suurin osa hylkeiden aiheuttamista pyydysvahingoista on harmaa-hylkeiden aiheuttamia. Norpat aiheuttavat pyydysvahinkoja etenkin Perämerellä, mutta niiden aiheuttamien pyydysvahinkojen kokonaisvaikutus on selvästi harmaa-hyljettä pienempi. Hyljevahinkoja voitaneen merkittävästi vähentää Ruotsissa vakiokäytössä ja meilläkin jo yleisesti käytettävillä ponttoonirysillä.
- 3) Vaikka lohen ja meritaimenen osuus on harmaa-hylkeen ravinnossa laajalti ottaen pieni, voi niiden osuus harmaa-hylkeen ravinnossa olla paikallisesti ja ajallisesti merkittävä (Suuronen

& Lehtonen 2012). Yleisen käsityksen mukaan lohien ja meritaimenen osuus norpan ruokavaliassa on hyvin pieni ja mm. Perämerellä toteutetussa tutkimuksessa yhdenkään norpan ei havaittu käyttäneen ravinnokseen lohta tai meritaimenta (Suuronen & Lehtonen 2012).

Yllä mainittujen seikkojen vuoksi lohi- ja meritaimenstrategiassa eri hyljelajeja: harmaahyljettä ja norppaa tulisi käsitellä erillisinä lajeina.

Strategisen päämäärän 4. Kalastuksen säätelyn pitkäjänteisyys ja päätöksentekoprosessin avoimuus, kohta 26 *"Luodaan toimintamalleja nopeaan adaptiiviseen säätelyyn ja otetaan tarvittaessa käyttöön selvityksen osoittamia mahdollisia ja perusteltuja toimenpiteitä adaptiiviseen säätelyyn, jotta kansallisessa päätöksenteossa voidaan reagoida lohikannoissa tapahtuviin merkittäviin muutoksiin, mikäli emokalamäärät uhkaavat jäädä alhaiselle tasolle tai jos poikkeavat sääolot tai vieraslajit sitä edellyttävät."* Onko mahdollista tarkemmin määritellä mitä riittävän nopealla adaptiivisella säätelyllä tarkoitetaan? Onko se reagointia vuoden viiveellä vai voidaanko esimerkiksi kalastuksen säätelyä tehdä kalastuskauden sisällä eli reagoida mahdollisiin äkillisiin kannan romahdukseen todella nopeasti? Esimerkiksi Norjassa lohien jokikalastus on mahdollista keskeyttää jokikohtaisesti kesken kalastuskauden. Tehtävät päätökset tulisi myös perustella kansalaisille, kalastajille ja muille intressipiireille. Eli tehtävien päätösten tiedottaminen perusteluineen (mihin päätökset perustuvat) tulisi tehdä pian päätöksen teon jälkeen.

Strategisen päämäärän 5. Riittävä kalastuksen valvonta, kohta 33 *"Kehitetään Omakala.fi sekä Kalastusrajoitus.fi -sivustoja ja lisätään niiden tunnettavuutta sekä huolehditaan Omakala-järjestelmän tehokkaasta käytöstä lohisaaliin seurantaan, sekä järjestelmän päivityksen, viestinnän ja markkinoinnin rahoituksesta."* Kohdassa voisi mainita lohien lisäksi myös meritaimenen, kun mainitaan huolehdittavan Omakala-järjestelmän tehokkaasta käytöstä lohisaaliin seurantaan.

Strategisen päämäärän 7. Strategiaa tukeva tutkimus, kohta 38 *"Varmistetaan Luonnonvarakeskuksen resurssit vaelluskalakantojen tilan, koon ja saaliin (ml. geneettinen monimuotoisuus kalanviljelytoiminta huomioon ottaen) sekä niihin vaikuttavien ekosysteemitarkkailijoiden arviointiin ja seurantaan. Ohjataan kalastusta koskevaa tutkimusta siten, että se palvelee vaelluskalakantojen hoitoa ja kestävästä hyödyntämisestä koskevaa päätöksentekoa sekä huomioidaan myös muut tiedon tuottajat kuten yliopistot."*

Tässä kohdassa Luonnonvarakeskuksen asema korostuu liiaksi, kun se mainitaan ensimmäisenä ja muut mahdolliset tiedon tuottajat mainitaan huomioitavan vasta aivan lopussa. Vaikka Luonnonvarakeskus on hyvin todennäköisesti merkittävin tutkimuslaitos vaelluskalakantojen seurannassa, arvioinnissa ja tutkimuksessa, tulisi eri tutkimuslaitosten rooli samalla varmistaa resurssien ohjauksessa. Esim. "Varmistetaan Luonnonvarakeskuksen sekä muiden tiedon tuottajien kuten yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten resurssit vaelluskalakantojen tilan, koon ja saaliin (ml. geneettinen monimuotoisuus ja kalanviljelytoiminta huomioon ottaen) sekä niihin vaikuttavien ekosysteemi- ja ympäristötekijöiden arvioinnissa, seurannassa ja tutkimuksessa. Ohjataan kalastusta koskevaa tutkimusta siten, että se palvelee vaelluskalakantojen hoitoa ja kestävästä hyödyntämisestä koskevaa päätöksentekoa."

Strategisen päämäärän 7. Strategiaa tukeva tutkimus, kohta 42 *"Selvitetään haittaeläinten vaikutuksia lohien ja taimenen kuolevuuteen sekä mahdollisia toimenpiteitä niiden rannikkokalastukselle aiheuttamien ongelmien ja ristiriitatilanteiden ratkaisemiseksi."*

Termi "haittaeläimet" antaa negatiivisen ja jopa "vihamielisen" vaikutelman. Tässä tarkoitetaan todennäköisesti hylkeitä? Voisiko korvata esim. seuraavalla "Selvitetään hylkeiden ja mahdollisten muiden lajien vaikutuksia lohien ja taimenen kuolevuuteen sekä mahdollisia toimenpiteitä niiden rannikkokalastukselle aiheuttamien ongelmien ja ristiriitatilanteiden ratkaisemiseksi."

Lausunnon antamiseen osallistuneet henkilöt

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet erikoistutkija Kimmo Tolonen ja erikoistutkija Jarno Turunen.

Lausunnon ovat allekirjoittaneet päävalmistelijana erikoistutkija Kimmo Tolonen ja ratkaisijana pääjohtaja Leif Schulman. Allekirjoitetun lausunnon saa Syken kirjaamosta.

Erikoistutkija Kimmo Tolonen

Pääjohtaja Leif Schulman

Liitteet ei liitteitä
Jakelu lausuntopalvelu
Tiedoksi Syken kirjaamo

Asiakirja: SYKE/2026/1479-3 Syken lausunto Lohi- ja meritaimenstrategiaksi Itämeren alueelle vuosiksi 2026-2038

Seuraavat henkilöt (organisaationimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä) ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti. / Följande personer (i bokstavsordning efter organisationens namn) har undertecknat detta dokument elektroniskt. / This document has been electronically signed by the following persons (in alphabetical order according to their organization's name):

Leif Schulman, Suomen ympäristökeskus

Kimmo Tolonen, Suomen ympäristökeskus, sisävesien luonto

